

Juridiska avdelningen

15.5.1998

Till arbetspensionsanstalterna

ÄNDRINGAR I AKTIEBOLAGSLAGEN

Allmänt

Bestämmelserna i aktiebolagslagen (ABL) har förnyats och ändringarna trädde i kraft 1.9.1997 (14.2.1997/145), varvid ABL och lagstiftningen i anslutning till den ändrades bl.a. i enlighet med EG:s direktiv om bolagsrätt.

I detta cirkulär redogörs för de ändringar i ABL som är centrala för arbetspensionssystemet och hur de inverkar på tillämpningen av arbetspensionslagarna. Ändringarna i ABL har också gett upphov till ändringar i försäkringsbolagslagen och vissa andra lagar. Dessa ändringar har lämnats till pensionsanstalterna som bilaga till cirkulär A 21/97.

Uppdelning i privata och publika bolag

Enligt den förnyade ABL kan ett aktiebolag vara publikt eller privat. Det publika aktiebolagets namn skall ha bokstaven p efter namnet (publikt aktiebolag eller abp) för att åtskilja det från ett privat aktiebolag. Aktiekapitalet i privata bolag skall uppgå till minst 50.000 mark och i publika aktiebolag till minst 500.000 mk.

Aktiekapitalet i ett privat aktiebolag, som registrerats innan ändringarna i lagen trädde i kraft, skall höjas till det belopp som föreskrivs i lagen inom sju år från det lagen trädde i kraft (senast 1.9.2004). Om aktiekapitalet inte har höjts inom den angivna tidsfristen, skall bolaget träda i likvidation. Ett alternativ är att ändra bolaget till ett öppet bolag eller kommanditbolag. Bolaget kan också fortsätta sin affärsverksamhet som privat näringsidkare.

Den väsentligaste skillnaden mellan ett privat och publikt bolag är att det är endast det publika bolagets aktier som kan vara föremål för offentlig värdepappershandel. Undantag från denna regel är emellertid kooperativa aktiebolag och sådana som erbjuder konsumtionsnyttigheter (t.ex. telefon-, semester- och golfaktiebolag).

Bestämmelserna i ABL gäller både publika och privata bolag, om något annat inte bestäms särskilt. Det finns en viss åtskillnad,

Juridiska avdelningen

15.5.1998

bl.a. i bestämmelserna om delgivning och kvalificerad majoritet. I ett privat aktiebolag är villkoret om kvalificerad majoritet lindrigare.

Egna aktier

Enligt ändringarna i ABL får ett aktiebolag förvärva sina egna aktier. En sådan aktie som är i bolagets besittning ger emellertid inte rösträtt på bolagsstämman.

Enligt 2 § 7 mom. APL anses en funktionär som har ledande ställning i aktiebolaget stå i anställningsförhållande, dock inte om han antingen ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger mer än hälften av aktiekapitalet eller innehar mer än hälften av det röstetal som aktieinnehavet medför.

Vid tillämpningen av 2 § 7 mom. APL och gränsdragningen mellan APL och FöPL beaktas inte bolagets egna aktier som det har i sin besittning, när aktieägarens faktiska bestämmanderätt i bolaget skall avgöras. Exempel: A är i ledande ställning och äger 30 % av aktiekapitalet och det röstetal som aktieinnehavet medför. Bolaget har i sin besittning 50 % av sina egna aktier. Eftersom de aktier som bolaget har i sin besittning inte beaktas, utgör A:s ägarandel av det utomstående aktiekapitalet mer än hälften. Enligt 2 § 7 mom. omfattas A av FöPL.

Preferensaktie

Preferensaktie är ett nytt finansieringsmedel som aktiebolag kan ta i bruk. Den väsentligaste skillnaden jämfört med vanliga aktier är att preferensaktien medför rösträtt endast i vissa ärenden som behandlas på bolagsstämman. Dessutom medför preferensaktien en viss ekonomisk förmån, som i bolagsordningen kan fastställas till en särskild rätt till dividend för aktieägaren. Den kan också medföra rätt till en andel av bolagets medel, t.ex. vid inlösning av bolagets aktier, sänkning av aktiekapitalet eller upplösning av bolaget.

Ekonomisk förmån som betalas ägare av preferensaktie betraktas inte som APL-lön.

Preferensaktien medför direkt enligt lagen rösträtt när bolagsstämman beslutar om en sådan ändring av bolagsordningen som gäller den rätt som ägaren av preferensaktien har. I bolagsstämman kan dessutom bestämmas om övriga situationer där ägaren av preferensaktie har rösträtt. För preferensaktier kan också en konversionsklausul tas in i bolagsordningen, enligt vilken en preferensaktie ändras till en vanlig röstberättigad aktie, när vissa villkor är uppfyllda.

Juridiska avdelningen

15.5.1998

Om den rösträtt som preferensaktien medför baserar sig direkt på sådana situationer som är angivna i lagen, anmäls inte ändringen av rösträttsförhållandena till handelsregistret. För utomstående kan det därför vara svårt att bedöma maktförhållandena i bolaget. Men om bolagets aktier är föremål för offentlig värdepappershandel, skall bolaget tillkännage rösträtter som uppstått, eftersom dessa bolag är skyldiga att göra det.

Den rösträtt som preferensaktien enligt ABL medför är således begränsad. Därför beaktas i princip inte preferensaktien och tillhörande rösträtt vid tillämpningen av 2 § 7 mom. APL och vid avgöranden om huruvida en funktionär i ledande ställning i bolaget äger över hälften av aktiebolagets aktier eller innehar över hälften av det röstetal som aktieinnehavet medför. Men om preferensaktien enligt vad som bestäms i bolagsordningen medför omfattande bestämmanderätt i bolagets ärenden, kan avgörandet bli ett annat. I sådana situationer är det skäl att be Pensions- skyddscentralen avgöra frågan.

Koncernbegreppet

I den förnyade ABL har koncernbegreppet utvidgats. I en koncern kan ingå alla sådana samfund som ett aktiebolag har bestämmanderätten i, ss. andelslag, öppna bolag, kommanditbolag och föreningar. Moderbolaget skall dock alltid vara aktiebolag.

Ett bolag anses ha bestämmanderätt i ett annat samfund, om det äger mer än hälften av det röstetal som aktieinnehavet medför (medlemsandelar, bolagsandelar) eller har rätt att utse flertalet av medlemmarna i det andra samfundets styrelse (eller ett därmed jämförbart organ).

Stiftelse kan inte ingå i en koncern. För stiftelse gäller dock så gott som alla materiella koncernbestämmelser. Enligt ABL får man inte rösta på bolagsstämman, om rösterna hänför sig till sådana aktier som kontrolleras av bolagets dotterbolag. En stiftelse där ett bolag har bestämmanderätten får inte heller rösta på bolagsstämman, om rösterna hänför sig till bolagsaktier som stiftelsen äger.

När förhållandet till koncernen skall bestämmas beaktas preferensaktier i allmänhet bara då, när de medför rätt att rösta vid val av bolagets styrelsemedlemmar.

I den punkt i ikraftvarande beräkningsgrunder där det redogörs för koncernavtal hänvisas till koncerner i enlighet med ABL. På basis av hänvisningen omfattas efter ändringarna i ABL också andra än dotterbolag i aktiebolagsform av koncernavtal.

Juridiska avdelningen

15.5.1998

För att en koncern skall uppfylla villkoren i ABL förutsätts att moderbolaget äger majoriteten av aktierna i dotterbolaget. Vid fastställandet av sänkt pensionspremie efter koncernens storlek kan också sådana bolag som ägs till jämnt 50 procent ingå i en koncern.

Eftersom koncernbegreppet efter ändringarna i ABL också omfattar företag som verkar som personbolag, förening eller andelslag, gäller punkten som redogör för beräkningsgrunderna för sänkt pensionspremie efter koncernens storlek i sin nuvarande form inte bara aktiebolag utan också andra samfund. Då ett koncernförhållande dessutom kan uppstå på basis av att moderbolaget har rätt att utse flertalet av medlemmarna i dotterbolagets styrelse, är koncernbegreppet för beräkningsgrunderna till den del de gäller sänkt pensionspremie efter koncernens storlek synnerligen omfattande.

Det ändamålsenliga i koncernbegreppet som beaktas i nuvarande beräkningsgrunder dryftas efter ändringarna i ABL i beräkningsgrundssektionen. Grunderna kan dock ändras tidigast i början av 1999.

Fusion

Aktiebolagens fusionsmöjligheter har underlättats och fusionsrättsverkningarna har förenhetligats. En fusionsplan skall uppgöras och den skall uppta fusionsvillkor, de bolag som deltar i fusionen och rättsverkningarna.

Fusion innebär en universalsuccession där det överlåtande bolagets tillgångar och skulder övergår till det övertagande bolaget. Alla rättsverkningar som fusionen medför (tillgångar och skulder överförs, det överlåtande bolaget upplöses, aktieägarna får rätt till vederlag) uppstår genom att fusionen registreras.

Vid fusion fortgår arbetstagarens anställningsförhållande utan avbrott både arbetsrättsligt och i enlighet med APL (PSC:s cirkulär A 18/88 Hur förändringarna i företagsverksamheten inverkar på APL-arbetsförhållandets kontinuitet).

Vid fusion övergår ansvaret för heleffektiv pension genast på en ny övertagande pensionsanstalt (PSC:s cirkulär A 5/95 Pensionsskyddscentralens anvisningar om tillämpningen av 12 § APL när APL-arbetsförhållandet har hört till två eller flera pensionsanstalters verksamhetskrets).

Delning (diffusion)

I ABL har införts helt nya bestämmelser om delning av aktiebolag. Ett aktiebolag kan utan likvidationsförfarande delas i flera bolag,

så att det ursprungliga bolagets aktieägare fortsätter som aktieägare i de nya bolagen.

Delningen kan genomföras på två sätt. Alla tillgångar och skulder i det ursprungliga bolaget övergår till två eller flera övertagande bolag som därvid bildas, varvid det ursprungliga bolaget upplöses (totaldelning). Det andra sättet att dela går ut på att en del av det ursprungliga bolagets tillgångar och skulder övergår till ett eller flera övertagande bolag, som därvid bildas, och det ursprungliga bolaget fortsätter sin verksamhet (partiell delning).

Det ursprungliga bolagets styrelse skall göra upp en delningsplan till delningen. Den skall innehålla förslag till hur det ursprungliga bolagets tillgångar och skulder skall fördelas mellan de bolag som deltar i delningen.

Det bolag som vid delningen har övertagit det ursprungliga bolagets skuld har det primära ansvaret för den skuld, som finns upptagen i delningsplanen. Men, om det inte går att driva in fordran från det primärt ansvariga bolaget, kan borgenären kräva betalning av de övriga bolagen (subsidiärt ansvariga). De övertagande bolagen är solidariskt ansvariga för sådan skuld.

Om skulden inte har upptagits i delningsplanen, kan borgenären vid totaldelning kräva betalning för skuld direkt hos var och en av de övertagande bolagen. Vid partiell delning är det ursprungliga bolaget primärt ansvarigt för en sådan skuld.

Ur borgenärens synpunkt innebär delning i allmänhet att gäldenären byts ut, när bolagsgäldenärens tillgångar och skulder eller en del av dem övergår till ett nytt bolag. Borgenären har enligt ABL rätt att kräva betalning eller säkerhet för skuld när gäldenären byts ut. Däremot övergår det ursprungliga bolagets avtal med dess avtalsparter (hyresvärdar, varuleverantörer, kunder) till det övertagande bolaget, om man inte kommit överens om någonting annat.

Delning i enlighet med de nya bestämmelserna i ABL är en universalsuccession att likställa med fusion. Vid totaldelning uppstår flera nya bolag och vid partiell delning är den bolagiserade delens identitet förändrad. Däremot är det nya bolagets aktieägare i princip desamma som i det ursprungliga bolaget. En arbetstagares anställningsförhållande till det ursprungliga bolaget anses både arbetsrättsligt och enligt APL ha fortgått utan avbrott då arbetstagaren vid delning övergår till ett övertagande bolag (PSC:s cirkulär A 18/88 Hur förändringarna i företags-

Juridiska avdelningen

15.5.1998

verksamheten inverkar på APL-arbetsförhållandets kontinuitet).

Enligt nugällande beräkningsgrunder övergår ansvaret för heleffektiv pension på en ny pensionsanstalt efter sex månader från det att ett aktiebolag har delats (PSC:s cirkulär A 5/95). Om det i delningssituationer uppstår oklarhet i vem som skall bära ansvaret för de kostnader som heleffektiv pension åsamkar storarbetsgivare, kan man vid bestämmandet av ansvaret i princip tillämpa de tidigare nämnda principerna om skuldansvar. Vid totaldelning är sålunda de bolag som då bildas solidariskt ansvariga under sex månader från delningen, om kostnaderna för de heleffektiva pensionerna inte har tagits upp i delningsplanen. Vid partiell delning bär det ursprungliga bolaget på motsvarande sätt ensamt det primära ansvaret under sex månader från delningen.

I beräkningsgrundssektionen dryftas som bäst om beräkningsgrunderna i detta avseende bör ändras. Eftersom beräkningsgrunderna kan ändras tidigast i början av 1999, iakttas sexmånadersregeln åtminstone under 1998.

Övriga ändringar

För borgenärerna är det av vikt att skyldigheten att göra registeranmälan om bokslutshandlingarna nu gäller alla bolag. På ett aktiebolags brevblanketter och andra blanketter skall bolagets identifieringsuppgifter vara tryckta (bolagsfirma, hemort, adress, handelsregisternummer). För enmansbolag blir det obligatoriskt att registeranmäla ägandet och skriftligt dokumentera viktiga rättshandlingar med aktieägaren.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Seppo Pietiläinen
Helena Tapio